

Onze bevrijding te Laren Gld. (2)

K. Weenink

De onderstaande herinnering aan de bevrijding te Laren werd in 1946 opgeschreven door Karel Weenink, die in deze periode met zijn vrouw Nora inwoonde bij de familie Zwarts in Laren. Uiteindelijk kwam het verslag door erfenis in bezit van de familie Kelhout-Zwarts, die het aan het Land van Lochem ter beschikking stelde. Een boeiend verhaal over de laatste dagen van de Tweede Wereldoorlog en de bevrijding in Laren (slot).

Ware aard

Hij heeft ons vele overbodige afdalingen in de kelder bespaard. Kwamen de detonaties wat al te dicht in de nabijheid, dan adviseerde hij nu maar in de kelder te gaan. Hij vergat ons daar nooit, maar waarschuwde als het gevaar zijns inziens geweken was. Hij was voorkomend, opgewekt en vriendelijk. Wij wisten dan ook niet, wat we zagen, toen wij hem woensdagmiddag zeer opgewonden zagen binnenkomen, helm op, in volle oorlogsuitrusting. “Mein Fleisch”, beval hij mijn vrouw. Nora nam kalm een vork om zijn vleser, dat op het vuur stond te sudderen, in zijn eetbakje te doen. “Machen Sie doch kein Theater”, snauwde hij, pakte het vlees met zijn hand, brandde zich natuurlijk en stopte het haastig in zijn bakje. Daarna groette hij vluchtig en verdween, zonder op mijn verzoek om uitleg antwoord te geven.

De oudste bleef. Ver zou de verdwenen soldaat niet kunnen komen. Hij had ons n.l. al verteld, dat zijn tank nog slechts vijf liter benzine bevatte en die van de andere auto nog slechts twee liter. Hoe het zij, we vermoedden, dat de laatste uren onder Duits bewind waren aangebroken. Was het de nacht van dinsdag op woensdag nog betrekkelijk rustig geweest en hadden we toen werkelijk nog enige ogenblikken, zij het wat de jongeren betreft op stoelen in de keuken, de kinderen en oudsten in de kelder, geslapen, woensdagavond begonnen de geallieerde kanonnen al vroeg salvo na salvo af te vuren. Allen de kelder in. De overgebleven Duitser was in geen velden of wegen te zien.

Opnieuw in de kelder

Die laatste kelderperiode zal ons lang in herinnering blijven. Daar lagen dan, zo goed en zo kwaad als het ging, de zes kinderen, nu de een de ander trappend, dan de ander de een slaand, wakker worden van de een; gevolg huilen, wakker worden van een ander, zichzelf en ons allen te veel. Daar zaten op stoelen Opoe Haytink, gesteund door kussens, hoestend en kennelijk een instorting nabij, en Opa Haytink. Verder hingen, zaten of lagen daar de anderen, mevr. en dominee Noordmans, de Zwartsen, de jonge Haytinks, Nora en ik.

Tussen het di-di-di-di van de Duitse (Hiler-Sage) en het wo-wo-wo van de geallieerde mitrailleurs konden men duidelijk het afschieten van het geschut onderscheiden. Even wachten, dan beng-beng, ——— bèng bèng bèng de detonatie in de buurt van de Deventerweg, daarna tussen de Deventerweg en onze boerderij, daarna vlak bij onze boerderij, starre keldergezichten, daarna, oh opluchting een overfluiten en detoneren tussen ons en de Holterweg. En deze volgorde steeds maar weer, steeds maar weer. En in de kelder een kleine twintig angstige mensen, die niets durfden zeggen van wat ze dachten of vreesden.

Tegen middernacht kwam onze laatste Duitser afscheid nemen. “Ik ga weg,” zei hij,”de Tommy is in aantocht”. Hij verzocht een stuk ijzerdraad om een auto te kunnen sleepen en wij wezen hem, waar hij dat zou kunnen vinden. Gerrit, Zwarts en ik waren ondanks alles toch wel nieuwsgierig, welke indruk men ‘s nachts van een

aanrukkend leger zou krijgen en we gingen, gebukt langs de muur over de deel naar de achterdeur, toen naar buiten en langs de muur naar rechts, waar we om de hoek konden kijken in de richting van ..... de hel.

Inderdaad, als er een hel bestaat, moet hij er zo uitzien. We hadden de vorige avond ook al branden in de richting Harfsen-Almen gezien, maar nu aanschouwden wij een horizon van vlammen. Ontzettend, brand, brand, tientallen branden en daar tussen een bewegende straal vuur, een vlammenwerper.

We zijn weer naar de kelder gegaan, ik geloof, dat ik het eerste weer terug was. Aan mijn gezicht hebben de anderen vermoedelijk wel kunnen zien, hoe mijn gedachten op dat moment waren. Ik verwachtte niets meer. Mijns inziens was de kelderepisode onze laatste op dit ondermaanse. Achteraf wellicht enigszins belachelijk.

Zorg over de paarden

Om een uur of twee werd het granaatvuur iets minder hevig en Gerrit en ik gingen eens poolshoogte nemen. Zien of we een voltreffer hadden, of er brand was in de boerderij enz. We kwamen op de deel, maar zagen geen vuur. Gerrit keek eens in de paardenstal en oh schrik, de deur van de stal naar buiten stond los en Flora was verdwenen; naar de tweede stal en ook deze was leeg en ook hier stond de buitendeur los. Wij naar buiten en daar zagen wij Seppie rustig grazen, maar Flora bleef weg. Seppie werd vlug op stal gehaald. Zwarts kwam eens kijken, waar we zo lang bleven en Gerrit en hij zijn toen nog even behoedzaam naar de andere kant

van de schuur geslopen om te zien of Flora soms daar was, maar nee. Een verklaring had ik gauw klaar. Er waren moffen geweest, die beide paarden hadden gestolen. Ze hadden buiten bemerkt, dat het ene slechts een veulen was en hadden dat laten lopen. Het andere, hadden ze gestolen.

Wij naar de kelder, waar we het verhaal vertelden. Diepe verslagenheid, Gerrit, z'n laatste trouwe arbeidsvriend missend, kapot, Opa, ook zeer ontroerd, toch troostend, dat een paard toch een paard en geen kind van Gerrit was. Mevrouw Noordmans vond de juiste woorden van troost. Zij zei, dat de oorlog haar een zoon ontnomen had en dat het leven tegen zulke dieptepunten als vergoeding veelal een hoogtepunt pleegt te stellen. Nog zaten we allen het geval te ontleden en theorieën te ontwikkelen omtrent de juiste toedracht, toen we boven een emmer of iets dergelijks over steen hoorden schuren. Gerrit sprong op en vloog naar boven. Zwarts en ik hem na. Even later kwam Gerrit, ondanks oorlog, branden, lijfsgevaar enz. nagenoeg juichend met Flora de deel op. Het paard had wortelen staan eten naast de deur, die van de deel naar het pad leidt, waarlangs het voerhok in de schuur het vlugst te bereiken is.

Flora was terug en beneden werd mevrouw Noordmans gecompliceerd naar aanleiding van haar profetische woorden, terwijl Gerrit werd gefeliciteerd.

Mijn theorie bleek nu niet houdbaar. Vermoedelijk waren de staldeuren door de luchtdruk van de ontploffende granaten losgeslagen en voelden de paarden er wat voor een luchtje te gaan scheppen.

De rust is van korte duur

Het granaatvuur bleef minder dan in de voornacht, de herademingspauzes werden langer en het werd licht, zonder dat we een voltrefter hadden opgelopen.

Zeer vroeg gingen Gerrit en Johanna de koeien melken, bijna na iedere koe in de kelder duikend om een golf granaatvuur te laten passeren. Kort na het melken verschenen de bewoners van "Vonkert", n.l. Jan,

Janneke, Dina en Hendrik Jan. Zij konden het in hun boerderij niet meer uithouden en zochten meer aanspraak om zich veiliger te wanen. We kropen nog wat dichtertegen elkaar en ze konden er bij, voor een muis geen ruimte latend. De betrekkelijke rust was van korte duur. Al vroeg kwam een twaalftal zwaarbewapende, dodelijk vermoeide moffen, die melk eisten. In dit stadium durfden we niet te weigeren en "Vonkert" Jan vulde hun veldflessen, waarna zij, na zich een poosje op de deel te hebben opgehouden, verdwenen. Kort daarop barstte de hel weer los. Naast zwaar granaatvuur kregen we nu ook mitrailleur- en ander licht oorlogstuig van zeer dichtbij te horen. Om circa 11 uur hoorden we gestommel en even later buitelden vier Larense ingezetenen de kelder in, d.w.z. ze konden niet verder komen dan de trap naar de kelder, want de bodem was totaal bezet. Met z'n vieren hadden zij een zieke naar Verwolde getransporteerd en hadden op de terugweg via allerlei heuveltjes, greppels enz. niet verder kunnen komen dan tot onze schuilplaats. Dat was verklaarbaar, want het vuren werd ondraaglijk. Ieder moment verwachtte men voltreffen, brand of erger. De gezichten werden meer en meer angstig. Gezegd werd er niets. Men zag de mensen geleidelijk vermageren. De ogen stonden bol, baarden groeiden. Armoede, ellende .....

Brand

Rond 12 uur een nieuw hoogtepunt. Veldmaat's Harm van het "Nieuwe Schoneveld", een prachtige boerderij aan de Deventerweg, ca. 100 meter van de Haytinks, was met zijn vader dwars door het granaatvuur naar ons toegekomen en stond nu in de kelderdeur, met verwrongen gezicht en wilde armbewegingen: "O, God, ons huus steet in brand", riep hij. Een golf van ontroering ging door de kelder. Een grote kerel, een stevige boer, die daar in de kelderdeur stond te huilen als een kind. Een ellendig gezicht. We gingen voorzichtig kijken door de waskamerdeur; inderdaad, het nieuwe "Schoneveld"

brandde, voorlopig alleen het huis en de deel. De schuur stond daar ca. 1½ meter vanaf en zou zeker te redden zijn, indien blussen onder de regen van granaten mogelijk was. Het vee was door Harm en zijn vader gered. Een half uur later stond ook de schuur in brand. Praktisch de gehele kostbare inhoud, linnen, antiek enz. ging verloren. Het relaas, dat Harm deed was in het kort als volgt: Er waren nog steeds enige Duitsers bij hen geweest. De familie zat in de kelder. Harm ging eens kijken of er geen brand was. De Duitsers zeiden toen, dat hij rustig in de kelder kon blijven. Zij zouden wel waarschuwen als er iets ernstigs gebeurde. Harm ging toen gerustgesteld naar beneden. Een kwartier later stond het huis in brand en de Duitsers waren verdwenen. Wat er van te denken?

Wij herinnerden ons nu ook, dat een paar uur geleden een Duitser bij ons in de kelderdeur had gestaan, tot de tanden gewapend, helm op, Panzerfaust over de schouder, handgranaten in de gordelriem. Deze vroeg met hoeveel mensen we daar waren. We zeiden: "vierentwintig man". "O", zei hij toen "Blijf rustig zitten, het is een goede kelder, u bent daar veilig". Toen verdween hij naar de deel. Wij, d.w.z. enkele mannen achter hem aan. Op de deel stonden toen meer soldaten, die het zich gemakkelijk wilden gaan maken. Zover kwam het echter niet, want een ordonnans kwam aanrennen en beval hen verder te gaan, hetgeen geschiedde. Zou er enige analogie schuilen in de gevallen?

Inmiddels nam het granaatvuur weer af en ook het geknetter van mitrailleurs, geweren enz. werd minder.

Een vreemd geluid

Tegen circa half twee werd het stil, behoudens een zwaar geronk van motoren in de richting van het dorp. We gingen eens luisteren aan de keukendeur. "Vliegtuigen", opperde ik. "Tanks", zei Gerrit. Dat kon ik niet geloven. Het geronk bleef door denderen, steeds in dezelfde richting. We zagen echter niets.

Tot we plotseling een klein, ons onbekend vehikel over de Holterweg zagen rollen, even stil staan, verder rijden, stil staan enz. tot we het uit het oog verloren. Een poosje later hoorden we wat mitrailleurvuur, daarna zagen we het apparaat weer terugkomen, verloren het weer uit het oog en zagen het toen dezelfde voorstelling geven op de Deventerweg. Wij volgden het met half angstige, half hoopvolle spanning. Een paar meter voorbij de nog brandende boerderij van Harm stond het ding weer stil, we zagen er een paar koppen bovenuit komen, daarna de schouders, daarna bovenlichaam van een paar geüniformden. Deze uniformen waren niet "feldgrau".

Eindelijk bevrijd?

Zou het waar zijn, waren we bevrijd, was het juk van ons afgenomen? De spanning werd ondraaglijk. Toen zagen we enige wild gesticuleerende burgers op de pantserwagen afkomen. De militairen beduidden hen echter weer in huis te gaan. Wij hadden zekerheid. Grote God, eindelijk dan.

Als in een roes deden we enige huishoudelijke zaken af.

Om ongeveer half vier wilden Gerrit, Harm, diens vader en ik, gewapend met enige touwen, nog wat gaan beredderen bij de boerderij van Harm. Toen we daar dicht bij waren, zagen we twee militairen op de weg staan, gewapend met ..... een grote melkkan.

Toen kon ik het niet meer uithouden. Ik schreeuwde "hallo boys" en rende zo hard ik kon op hen af. Glimlachend kwamen ze me al tegemoet. Ik omarmde beiden. De beide frontsoldaten zagen er uit, of ze zo uit de bioscoop kwamen. Keurige uniform, geen smetje te ontdekken. Prachtige zongebrende koppen, klein snorretje, flatterende baret met rode pluim. Groter tegenstelling tussen hen en de enige uren tevoren vertrokken Hitler-achterhoede was niet denkbaar.

Gerrit en de anderen kwamen er ook bij. Handen geven, bedankjes en tenslotte mijn uitnodiging met ons mee te gaan naar de Haytinks om de bevrijding te vieren met

koffie, melk enz.

Ze stemden gaarne toe en zo gingen we door de weiden. Ik popelde om hen aan onze andere huisgenoten te laten zien als een symbool van onze bevrijding.

We kwamen binnen, allen stonden op en daar daverde het gejuich door de keuken. Weer handen geven, speeches en daar vlogen de eerste Engelse sigaretten op de tafel. Gejuich, opgewonden gelach, bedankjes, speeches, volksliederen enz. De kinderen wisten niet hoe ze het hadden. Het moet voor hen ook wel erg gek geweest zijn, die laatste oorlogsperiode. Dan weer huilen, dan weer lachen, diep in de put, uitgelaten vrolijk. Met dit laatste konden ze zich echter wel verenigen. Zelfs onze tweejarige Jan danste door de keuken als een Indiaan na een overwinning.

Granaten

Wonderlijk, dat het zelfs bij geen der ouderen opkwam, dat wij eigenlijk nog niet officieel bevrijd waren, maar nog in het niemandsland lagen. Een paar honderd meter achter ons lagen nog enige moffen-mitrailleurstellingen. Dat vertelde ons de heer Jansen, Directeur van de Zuivelfabriek.

Die kwam ook eens kijken. Hij had de laatste dagen doorgebracht op een boerderij aan het binnenpad naar Oolde en had, toen hij het kerkhof passeerde nog enige moffen zien rondsluipen. Hij vroeg mij of ik dit onze Canadese broeders wilde mededelen. Dit deed ik "Thank you", antwoordden zij, "Dat komt morgen wel in orde". Vermoedelijk hebben ze zich bedacht, want juist was de heer Jansen weer verdwenen naar zijn noodadres, of de geallieerde salvo's daverden weer over ons huis en we zagen de granaten ontploffen om en nabij het kerkhof. Later vertelde de heer Jansen mij, dat hij onder dat granaatvuur had gezeten en een soort zelfmoordgevoel had gekregen.

Granaatvuur, of geen granaatvuur, moffen dichtbij of veraf, vermoed of niet, we waren vrij, we hadden het beleefd, na vijf jaar onderdrukking de dag der bevrijding te vieren. 's Avonds gingen we

nog onder veiligheidsmaatregelen slapen. Sommigen op een stoel in de keuken, anderen op de grond, in de gang, in de keuken, op de deel en in de kelder. Het ellendige gevoel, dat we de laatste uren voor de bevrijding hadden gehad, was van ons afgeschud. Zelfs Harm en zijn vrouw Janneke schikten zich in hun lot en veroorloofden zich enige geestige opmerkingen onder het motto: we hebben elkaar nog, hebben ons vee nog en bij de Haytinks hebben we voorlopig onderdak en we gaan weer bouwen.

Geallieerde stelling

De volgenden morgen, vrijdag 6 April 1945, 's morgens half zeven kropen Johanna en Gerrit opgewekter dan ooit onder hun koeien en ik ging eens buiten kijken. Op enige afstand van de schuur zag ik een Canadees, die druk in de weer was met een ingewikkeld apparaatje op een statief. Het apparaatje bestond uit tal van raadjes, waaraan hij hevig draaide en een kijkertje, waardoor hij zo nu en dan keek in de richting van de Dennendijk. Ik naar hem toe. "Morning Sir", zei ik, "Morning" antwoordde hij. Op mijn desbetreffend verzoek legde hij me uit, dat hij, als bevelvoerend officier van een afdeling veldgeschut, van plan was een tiental stukken vlak bij schuur en boerderij op te stellen om daarmee in de richting Holten te kunnen opereren. Dat leek me niet leuk en ik vertelde hem dan ook, dat ik het verre van aangenaam zou vinden, als we, juist bevrijd, het slachtoffer zouden worden van Duits antwoordvuur.

Hij legde me uit, dat er zeer weinig gevaar te duchten was. Hun stellingen waren de laatste tijd niet meer beschoten en bovendien lagen we in de luwte van de dennen, waardoor eventuele granaten tot ontploffing zouden worden gebracht. Mocht er echter gevaar komen, dan zou hij ons laten waarschuwen en zouden we absoluut veilig zijn in de kelder.

Verder vroeg hij of we slaappleats hadden voor ca. 30 manschappen, een kamertje, dat zou dienen tot kantoor en een ruimte, waar kon worden gekookt. Na overleg met

Gerrit liet ik hem de deel, het fietsenhok en de schuurkamer zien. Alles was zeer naar zijn zin. We bleven nog gezellig wat praten. Later kwamen nog een paar manschappen bij ons staan, die ons verwenden met sigaretten. Ze gedroegen zich of ze vakantie hadden. Na ongeveer een kwartier kwam dwars door de weide een materiaalwagen aanrazen; telefoondraden werden uitgerold en verbindingen tot stand gebracht. Nog steeds ging alles zeer gemakkelijk. Haast hadden ze blijkbaar niet.

Henny Zwarts was die dag juist jarig. Ze trof het bijzonder. Tal van stukjes chocolade werden haar en de anderen kinderen trouwens ook gegeven. Ze waren in de wolken. Onze Jan wist niet hoe hij het had. Bij ieder stukje schreeuwde hij: "Oh", tot hij in de gaten kreeg, dat het netter was "thank you" te zeggen, hetgeen hij dan ook prompt deed.

Plotseling, om ca. acht uur zagen we een heel stel grote vrachtwagens de Deventerweg opkomen, even stil staan bij de weide van Harm, als om een besluit te nemen, daarna de weide in rijden en met donderend geweld naar links en rechts schommelend op ons afkomen. De rust was voorbij. Officieren en manschappen vlogen nu hier, dan daarheen, de auto's groeven diepe sporen in wei, haver- en roggevelden. Bevelen klonken; we keken onze ogen uit. Na drie kwartier stonden alle stukken in stelling. Op verzoek van Gerrit vroeg ik een officier of we ook de ramen moesten openzetten en of we Opoe, die een instorting te verwerken had en in bed was gebleven, konden laten liggen. We hoefden niets te doen, zei hij, er zou niets ernstigs gebeuren. Beng beng beng beng, het eerste salvo barstte los, rinkeldekink, de eerste ruit sneuvelde. Een paar ramen hebben het moeten ontgelden. Ik moet echter toegeven, dat de schade inderdaad niet groot werd. Het lawaai was echter enorm. Eerst een paar vuurstralen en dan, oorverdovend. Opa en enige kinderen kwamen verschrikt eens kijken. Maar och, we wonden gauw aan

dit voor ons nieuwe stuk oorlog.

Sweet Caporal

Inmiddels maakten de Zwartens, Nora en de kinderen zich gereed om naar ons officiële bivak aan de Holterweg terug te gaan. Op verzoek van Gerrit bleef ik als tolk op de boerderij. Dat beviel me best. Sigaretten en wat tabak waren mijn loon. Als je enige jaren lang slechts Consi en betrekkelijk slechte eigenbouw hebt kunnen roken, smaakt een "Sweet Caporal" niet gek.

's Morgens was Zwarts al in het dorp geweest om te zien hoe dat er uit zag. Hij kwam terug met ten dele somber, ten dele geruststellend nieuws, het sombere betrof de totaalindruk. Het dorp zag er zwaar gehavend uit. De meeste huizen en andere gebouwen hadden voltreffers. De pastorie was verdwenen, de kerk van binnen totaal verwoest. De boterfabriek was ook lelijk gekreukt.

Naar Laren

In de poederopslagplaats van die fabriek hadden wij onze inventaris opgeslagen, nadat de Grüne Polizei ons huis te Zutphen had gevorderd. Zwarts was even gaan kijken en kon ons geruststellen. De vensters en deuren van de opslagplaats waren kapot, maar onze spullen stonden er, zoals ze er waren opgestapeld. Dat was een hele geruststelling. Ook Zwarts' huis was er betrekkelijk goed afgekomen. Weliswaar miste het veel glas en wat pannen, maar de muren stonden onbeschadigd.

's Middags is hij, geassisteerd door zijn en mijn vrouw de rommel gaan opruimen en de meest noodzakelijke herstellingen gaan verrichten. Ca. half vier ben ik het dorp in gegaan. Het was er een drukte van belang. Dronken Canadezen, doortrekkende tanks, auto's, pantser-wagens, motoren, jeeps enz. Laren was onherkenbaar herschappen in een frontstad. Puin, stof, oorverdovend lawaai, heen en weer scharrelende mensen, die hun boeltje weer beredderden of nog uit hun verwoeste huis haalden. Boven dat alles uit veel huizen de driekleur.

Toen ik een en ander had bekeken, wilde ik zelf eens een kijkje gaan nemen bij onze spulletjes in de fabriek.

Op het voorterrein kwam ik Nora tegen, die het zelfde doel had, zodat we samen de poedermakerij binnengingen. Beneden in het poederlokaal zaten drie Canadese soldaten, die we met een "hallo" passeerden. We gingen de trap op naar de opslagplaats, schoven de deur open en stonden als aan de grond genageld. Een chaos van gebroken, ondersteboven en door elkaar gegooid meubelstukken, linnengoed, schoenen, speelgoed, enz. enz. lag voor ons. Temidden van deze wanorde stond mevrouw Rengers, de echtgenote van Laren's burgemeester haar eigendommen, welke zij uit haar buiten, dat ook was gevorderd, hier in veiligheid had gebracht, weer bij elkaar te zoeken. Wij wisten niet hoe we het hadden. Na Zwarts' verhaal van 's morgens hadden we wel een laagje stof verwacht, maar hier was iets meer gebeurd. We trokken enige laden open, waar zich, naar we hoopten, de door ons daarin achtergelaten meer waardevolle voorwerpen bevonden. Alles was weg. Boekenkastdeuren ingetrapt. Tafels en stoelen beschadigd. Linnengoed verdwenen, schoenen, kousen, overhemden, dassen, kindergoed, spaarpotten van de kinderen, zilver, portretlijstjes, colberts, alles weg.

Nick, Pigeon en Henry

Drie van onze spiraalmatrassen, welke tegen de muur hadden gestaan, waren neergeklapt. Op de gewitte muur daarboven waren enige namen geschreven: Nick, Pigeon en Henry, dus drie Canadezen. Meteen dacht ik aan de drie soldaten beneden. Kokend van woede vloog ik de trap af. "Are you Nick, Pigeon and Henry", vroeg ik. "No Sir" kreeg ik ten antwoord. "Neen, dat dacht ik wel, jullie voelen zeker al, waar ik naartoe wil. Dat je je niet dood schaamt, lafaards. Vijf jaar lang zijn we hier bestolen, onderdrukt en bedreigd door de Hunnen en nu komen jullie met je goed-doorvoede, welvoor-ziene, maar

ongedisciplineerde rotleger en steelt niet uit armoede, maar om het stelen zelf”.

Nora verscheen boven aan de trap en maande me wat voorzichtiger te zijn: “Zo meteen schieten ze je nog dood”. Na een “je zult er wel meer van horen” verliet ik het verbouwereerde drietal en ging naar boven, waar we het geval met mevrouw Rengers bespraken.

Tijdens ons gesprek kwamen enige malen een paar soldaten kijken die, toen ze ons zagen, weer naar beneden gingen. Bovendien passeerden ons nog twee bommen van Canadezen die van achteruit de bewaarplaats kwamen, waar we hen, achter de stapel rommel, nog niet hadden opgemerkt. Ze torsten een stevige plunjezak en mevrouw Rengers vroeg hun, of ze nog wat van hun gading hadden kunnen vinden. Ze keken geforceerd verwonderd en zeiden, dat we hen mochten fouilleren. Dat hebben we niet gedaan. Later ontdekte ik, verborgen onder een bed, achter in de bewaarplaats, dus waar het duo zich had opgehouden, nog verschillende eigendommen van mevrouw Rengers en van ons.

Ongure elementen

Wat te doen, we hadden een flinke morele klap te pakken, die ons tot wrange opmerkingen verleidde, zoals: “van de regen in de drup”, “zo ben je bevrijd, zo ben je uitgekleeft”.

Nora sloeg aan het opruimen, ik ging naar buiten, waar ik eerst een voor een of ander bureau op post staande Canadees aansprak, aan wie ik vroeg, of ik de Commandant mocht spreken. “Why”, vroeg hij. “Omdat jullie mijn hele hebben en houden hebt bekeken en wat er van je gading was, hebt gestolen”, antwoordde ik. “Dat hebben de moffen gedaan”, beweerde hij. “Nee vriend, dat heb je mis, ik ben ervan overtuigd, dat onze bevrijders er ons van bevrijd hebben”. “Bij de Commandant kan ik u niet toelaten”.

Toen schoot me te binnen, dat ik misschien via een officier van het bij Haytink gelegen onderdeel wat kon bereiken. Ik erheen, klopte aan de deur van het fietsenhok en

werd binnengelaten. Ik deed mijn verhaal en vond begrip. De officier stelde me voor samen naar de Commandant te gaan, hetgeen ik natuurlijk accepteerde. We stapten in zijn jeep en reden naar het dorp. Onderweg probeerde hij mij wat op te beuren. Het was ellendig en hij begreep mijn teleurstelling, maar ik moest niet vergeten, dat het hier front was, dat de troepen maandenlang fronten hadden meegemaakt, verruwd waren en in Duitsland en Italië hadden kunnen doen wat ze wilden. “In legers bevinden zich altijd onzure elementen”, zei hij. En inderdaad begon ik het geval iets meer als een gewone diefstal te zien. Hij stelde mij voor aan de Commandant, die mij op zijn beurt weer voorstelde aan de Chef van een of ander soort militaire politie. Die ging met mij mee naar de plaats van het onheil, waar hij alles tot in de finesses noteerde. Ik zou er wel meer van horen.

Nora en ik spraken af, dat we de volgende dag de rest van onze kleinere bezittingen naar Zwarts’ huis zouden transporteren. Toen ben ik weer naar Haytink gegaan, waar ik het hele verhaal natuurlijk in geuren en kleuren moest vertellen.

Laatste nacht bij Haytink

Die nacht heb ik ook nog bij Haytink geslapen, dat wil zeggen zo goed en zo kwaad als dat ging. Gerrit en ik hadden afgesproken, dat we om beurten toch nog maar wacht zouden houden in verband met eventueel terugschieten door de Duitsers. Het lawaai van onze “eigen batterijen” was oorverdovend, maar geantwoord werd er niet.

De volgenden morgen ging ik al betrekkelijk vroeg naar de Holterweg, waar ik door Nora en mijn hospita met kwade blikken werd verwelkomd. Nora kreeg zelfs een zenuwhuilbui. Ze had die nacht in doodsangst gezeten, omdat zij bij ieder salvo had gedacht, dat het Duits geschut was geweest. Ze was totaal overstuurd met de kinderen naar Zwarts’ slaapkamer gevluht, waar ze de nacht nagenoeg helemaal voor het raam had doorgebracht. Ik trachtte mijn motieven aannemelijk te maken,

maar moest toch beloven, dat ik nu thuis zou komen.

De Haytinks konden zich ermee verenigen, dat ik weg ging, omdat de zaak nu toch marcheerde en dus voegde ik mij in de loop van de middag weer bij mijn gezin.

Samen zijn we toen naar de poederbewaarpplaats gegaan, waar we ontdekten, dat er al weer enige dingen verdwenen waren. Veel kleinere spullen hebben we ingepakt en weggesjouwd. Toen we om een uur of vier naar huis gingen, legde ik nog een honkbalhandschoen en een das apart, om die, met nog andere spulletjes, ‘s avonds te gaan halen.

Om zeven uur dien avond waren we weer present en ..... de honkbalhandschoen en de das waren verdwenen. Voor de poedermakerij had ik een vrachtwagen zien staan, waar enige militairen druk in aan het beredderen waren. Ik er heen. Aan de eerste de beste soldaat vroeg ik, of ik mijn honkbalhandschoen terug mocht hebben. Hij keek me wat raar aan. Ik legde hem het geval uit, waarna hij begon te lachen.

“Dat moeten de Canadezen geweest zijn” zei hij, “Wij zijn Engelsen en spelen nooit honkbal”.

“Dat kan wel, maar ik zal het laten uitzoeken”.

Stelende Canadezen

Inmiddels waren bij Zwarts drie Canadese Provost manschappen ingekwartierd, tot wie ik mij wendde. Ze konden me echter niet helpen, tenzij ik het regimentsnummer van de daders wist mede te delen.

Dat kon ik natuurlijk niet. In arren moede ging ik mijn nood klagen bij de heer Jansen.

“Dat is toevallig”, zei deze, “vanmiddag heb ik om ca. half vijf een Canadees uit de poedermakerij zien komen, die met een honkbalhandschoen liep te balanceren. Ik heb er toen geen seconde bij stil gestaan, dat die niet van hem zou zijn en er dus verder geen aandacht aan geschonken”.

Ik weer terug naar de Engelsen, die eerst om kwart voor zeven waren aangekomen en dus onmogelijk de diefstal gepleegd konden hebben.

Ik bood hun mijn excuses. "Och", antwoordde er een, "we hebben het u werkelijk niet kwalijk genomen, we zijn er aan gewend".

Door België en Frankrijk hebben we steeds achter de Canadese fronttroepen aangezet als verbindingsgroep en overal was het hetzelfde liedje".

Later voegde zich nog een Engelse officier bij ons groepje die hetzelfde geluid liet horen en eraan toevoegde: "Het is een ziekte van die knapen, hier stelen ze het en 20 km. verder vind je het aan de kant van de weg".

De volgende dag, toen we een nog bijna ongedragen schoentje van onze Willy in de afvoergoot van de fabriek terugvonden, moesten

wij aan hem denken en later, toen mevrouw Jansen ons een regenjas van mij, welke zij bij haar spullen had gevonden, kwam terug brengen, weer.

Met de drie Provost mensen, die bij ons ondergebracht waren hebben we echter verschillende uurtjes genoeglijk zitten kletsen. Ze vertelden over Canada, de invasie, enz. enz.

Tenslotte

De week na onze bevrijding werd gekenmerkt door een ontzettende hoeveelheid oorlogsmateriaal, dat over de Holterweg naar het noorden rolde. Honderden tanks, duizenden auto's en andere voertuigen daverden langs ons huis, geen

ruimte latend voor enig ander dan voetverkeer.

's Zondags na Pasen werd Zutphen bevrijd. 's Maandags ben ik er heen geweest. Gelukkig geen doden of gewonden onder onze kennissen. Wel was het huis, waar ons glas- en aardewerk was opgeslagen afgebrand, dus hadden we ook daar een veer moeten laten.

Nu snakten we nog naar nieuws uit Deventer, waar volgens de berichten hevig werd gevochten.

Gelukkig bleek dit later enigszins overdreven geweest te zijn. Onze familieleden daar hadden het er ook goed afgebracht.

Gaat u een lichtje op?

Mevrouw G. Zomers-Wassink vraagt of iemand weet of haar vader Egbert Wassink, geboren in 1926, op deze schoolfoto staat en zo ja, . . . waar.